

מסמך ראוי ונכון

בניגוד לטענתו של סא"ל ארז וינר ("רוח צה"ל כמסמך ערכי היסוד של צה"ל", מערכות 373, נובמבר 2000), אין במסמך הערכים החדש של הצבא, המכונה "רוח צה"ל", ויתור על ערכים בסיסיים כאחוות לוחמים ואהבת המולדת

רס"ן נתי בר-נתן

וכבוד לחיי אדם, בוודאי תהיה אמיץ לקבל החלטות נכונות שהולמות את המצב שאליו נקלעת.

על הערך "אהבת הארץ", שהושמט מ"רוח צה"ל", אומר סא"ל וינר שזהו הערך המרכזי, שבלעדיו אין, לכאורה, זכות קיום ל"רוח צה"ל". מהי "אהבת הארץ"? כיצד מממשים אותה? האם אין מדובר בסיסמא נטולת משמעות? "רוח צה"ל" נפתח בקביעה שהצבא...

... שואב את ערכיו ואת כללי היסוד משלוש מסורות:

- מסורת העם היהודי לדורותיו.
- מסורת מדינת ישראל, על עקרונותיה הדמוקרטיים, חוקיה ומוסדותיה.

■ מסורת צה"ל ומורשת הלחימה שלו כצבא הגנה לישראל.

נדמה שבשלושת המקורות הללו ניתן למצוא לא מעט מן הערך "אהבת הארץ", שבוודאי מקנן בליבותיהם של כל אחד מהמשרתים בצה"ל. נדמה לי כי "רוח צה"ל" כקוד אתי-נורמטיבי נכתבה מתוך אהבה לארץ ולצה"ל ומתוך רצון לשמר את מורשתו המפוארת במסגרת מסמך המהווה מצפן ערכי.

לסיכום, השאלה הקשה ביותר שעולה, לדעתי, אינה אם "רוח צה"ל" מהווה נסיגה ביחס לערכי היסוד שקדמו לה, אלא האם נעשה די לשם הטמעת ה"רוח" והפנמתה בקרב המפקדים והחיילים בצה"ל במשך חמש השנים שחלפו מאז פרסומה.



הערכים המיוצגים ב"רוח צה"ל" מבקשים לייחד את הקבוצה המקצועית, הנקראת צבא ההגנה לישראל, ולהוות עבורה קוד התנהגותי-אתי, שחל על כל מרכיביה - בין אם בשירות סדיר ובין אם בשירות מילואים.

לקויה עוד יותר מכך - בעיניי - היא ביקורתו של סא"ל וינר כלפי שורה של ערכים חדשים המופיעים ב"רוח צה"ל" ואשר החליפו ערכי יסוד ותיקים יותר. במטרה ליצור מכנה משותף רחב ככל שניתן בין המשרתים בצה"ל ולא לייחד קבוצה אחת על פני רעותה הפך - להערכתך - הערך "אחוות לוחמים" לערך "רעות". ה"רעות" מדגישה את ההתנהגות הראויה בין אדם לחברו ללא קשר למסגרת השירות הצבאי. כללי היסוד מסבירים היטב את האופן שבו ערך זה מקבל הדגש נוכח פני אויב.

הכותב אינו מתייחס להשמטת הערך "אומץ לב", אך יחד עם זאת אינני סבור כי מדובר בשכחה של המנסחים. מדובר בתכונה אנושית שלא ניתן לרכוש אותה: או שהינך אמיץ, או שהינך פחדן. זו אינה תכונה נורמטיבית. יתר על כן, אומץ הלב מגולם בערך של "דבקות במשימה":

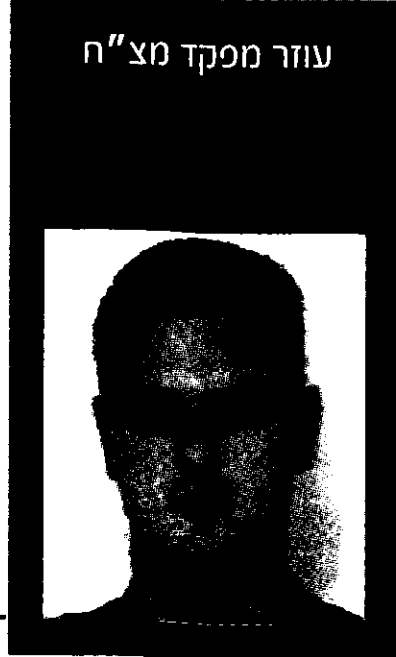
"החייל יילחם ויפעל באומץ לב נוכח כל הסכנות שבפניו, ימשיך וידבק במשימתו באומץ לב, בנחישות ובתבונה, עד כדי חירוף נפש". (מתוך "רוח צה"ל") אם אתה דבק במשימתך - ובוודאי נוכח פני האויב - מן הסתם טמון בך קורטוב של אומץ. אם יש לך הערכה

קראתי את מאמרו של סא"ל וינר ("רוח צה"ל כמסמך ערכי היסוד של צה"ל", מערכות 373, נובמבר 2000), המבקר בחריפות את החלפתם של ערכי היסוד של צה"ל בקובץ ערכים חדש, המכונה "רוח צה"ל".

העובדה כי התייחסותו מעלה לשולחן הדיונים את חשיבותם של הערכים ושל נורמות ההתנהגות של המשרתים בצה"ל היא, לטעמי, העובדה היחידה בכל דבריו, שיש בה מן החיוב. הפרשנות שהוא נתן ל"רוח צה"ל" היא חלקית ואינה חולקת את הכבוד הראוי לאלה שעסקו במלאכה במשך זמן רב תוך מחשבה ודיון מעמיקים.

קריאה בספרו של פרופ' אסא כשר "אתיקה צבאית" (ספריית האוניברסיטה המשודרת, 1996) ובמסמך "רוח צה"ל - ערכים וכללי יסוד" מלמדת על הדרך שהובילה לגיבושם של הערכים ועל הכללים הבסיסיים המוקנים לכל חייל ומאפשרים לו להתמודד עם מצבים, עם דילמות ועם תהיות שאליהם הוא עשוי להיקלע.

אינני מסכים עם נקודת המוצא המכנה את מכלול הערכים בשם "רשימה", שכן ראוי להת-ייחס אליהם כאל דבר עמוק הרבה יותר.



עוזר מפקד מצ"ח